

Львова Є. О.,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного і
міжнародного права
Одеського державного університету
внутрішніх справ
lvovaliza@outlook.com
ORCID: 0000-0002-3381-3185

**ГЛОБАЛЬНИЙ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ ЯК МИСЛЕННЯ ПРО
КОНСТИТУЦІЙНІ ЦІННОСТІ В УМОВАХ ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ
НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: QUO VADIS?**

Lvova El. Ol.,

Doctor of Law, Associate Professor,
Professor of the Department of Constitutional and
international law
Odessa State University
internal affairs
lvovaliza@outlook.com
ORCID: 0000-0002-3381-3185

**GLOBAL CONSTITUTIONALISM AS A THINKING
ABOUT CONSTITUTIONAL VALUES IN CONDITIONS OF EXTREME
UNCERTAINTY: QUO VADIS?**

У статті розглядаються питання використання феноменології глобального конституціоналізму як мислення про конституційні цінності в умовах екстремальної невизначеності пандемії COVID-19 та війни України з Росією.

Авторка стверджує, що не дивлячись на те, що активний процес глобалізації продовжує стрімко впливати і позначатись на структурі правових систем, а міжнародне право, на жаль, не завжди слугує ефективним інструментом для управління цими змінами в протиріч із власними принципами і звичаями, йому на допомогу приходить феноменологія глобального конституціоналізму, який виконує функцію обмеження державної влади (навіть і демократичної), застосовуючись на державному рівні з урахуванням принципів верховенства права, захисту прав людини і демократизму.

Стверджується, що актуальність дослідження правниками проблематики глобального конституціоналізму, зокрема впливу глобалізації на розвиток конституційного права, зумовлена низкою чинників, з-поміж яких слід зазначити наступні: А) предметом регулювання конституційного права в умовах глобалізації є праволюдний компонент та соціальні блага як глобальні цінності у всіх державах світу в залежності від їх економічного розвитку; Б) набуває важливого значення сутність конституційного контролю за умов екстремальної невизначеності.

Констатується, що однією з найбільш вагомих особливостей сучасного конституціоналізму України, по-перше, є автономізація регламентації конституційного судочинства. В умовах невизначеності Україна продовжує проведення судової реформи, проте актуальним залишається питання покращення процедури добору суддів до Конституційного суду України; по-друге, реальними є складнощі конституційно-правового регулювання проведення адміністративно-територіальної реформи та ризику для формування можливої політики конституційної модернізації України щодо окупованих Російською Федерацією територій, насамперед Автономної Республіки Крим та Сходу України в умовах діджиталізації. Становленню українського конституціоналізму в умовах глобальної діджиталізації має сприяти закріплення нових вимог до правозастосування і правореалізації конституційних та законодавчих настанов у цифровому форматі; по-третє, в процесі глобалізації запобіжниками втрати національного суверенітету та міжнародної правосуб'єктності України мають стати вдосконалення та імплементація норм законодавства щодо процесуального порядку розгляду Конституційним судом України справ про національну безпеку та про державну таємницю.

Ключові слова: конституціоналізм, глобальний конституціоналізм, конституційні цінності, екстраординарні умови функціонування державності, конституційна реформа, верховенство права, права людини.

The article considers the use of the phenomenology of global constitutionalism as thinking about constitutional values in the conditions of extreme uncertainty of the COVID-19 pandemic and Ukraine's war with Russia.

The author argues that despite the fact that the active process of globalization continues to rapidly affect and affect the structure of legal systems, and international law, unfortunately, is not always an effective tool for managing these changes contrary to their own principles and customs, to help him comes the phenomenology of global constitutionalism, which serves to limit state power (even democratic), applied at the state level, taking into account the principles of the rule of law, protection of human rights and democracy.

It is argued that the relevance of lawyers' research on global constitutionalism, in particular the impact of globalization on the development of constitutional law, due to a number of factors, including the following: A) the subject of constitutional law in countries of the world depending on their economic development; B) the essence of constitutional control under conditions of extreme uncertainty becomes important.

It is stated that one of the most important features of modern constitutionalism of Ukraine, first, is the autonomy of the regulation of constitutional proceedings. In conditions of uncertainty, Ukraine continues to carry out judicial reform, but the issue of improving the procedure for selecting judges to the Constitutional Court of Ukraine remains relevant; secondly, there are real difficulties in constitutional and legal regulation of administrative and territorial reform and risks to the formation of a possible policy of constitutional modernization of Ukraine in the territories occupied by the Russian Federation, especially the Autonomous Republic of Crimea and Eastern Ukraine in digitalization. The formation of Ukrainian constitutionalism in the context of global digitalization should be facilitated by the consolidation of new requirements for law enforcement and law enforcement of constitutional and legislative guidelines in digital

format; thirdly, in the process of globalization, the safeguards of the loss of national sovereignty and international legal personality of Ukraine should be the improvement and implementation of legislation on the procedural procedure for consideration by the Constitutional Court of Ukraine of cases on national security and state secrets.

Keywords: constitutionalism, global constitutionalism, constitutional values, extraordinary conditions of statehood functioning, constitutional reform, rule of law, human rights.

Постановка проблеми. З появою нової глобальної умови розвитку держав світу – некерованим розповсюдженням інфекційної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, а також неспровокованої збройної агресії Росії проти України, що може призвести до початку Третьої світової війни, що знаменують собою екстраординарні умови функціонування державності, – об'єктивується, актуалізується і контекстуалізується проблема дотримання принципів глобального конституціоналізму. В цій статті в теоретичному (доктринальному) напрямку, глобальний конституціоналізм розуміється як сучасне прогресивне мислення, що вносить демократичну легітимність і повагу до міжнародних принципів у соціально-політичну ідею та пропонує мирне вирішення міжнародних суперечок. В практичному (праксеологічному) напрямку – це повсякденна діяльність держав-членів міжнародного співтовариства та інших суб'єктів міжнародного публічного права, а в широкому розумінні – повсякденна діяльність всіх акторів міжнародних відносин, щодо практичного втілення зазначених телеологічних домінант у міжнародне життя.

На підставі розуміння і тлумачення глобального конституціоналізму як ідеології можна підкреслити, що ідеологічним навантаженням глобального конституціоналізму, який виконує функцію обмеження державної влади (навіть і демократичної), є проблематика його практичного застосування на державному рівні з урахуванням принципів верховенства права, захисту прав людини і демократизму.

Активний процес глобалізації продовжує стрімко впливати і позначатись на структурі правових систем, а міжнародне право, на жаль, не завжди слугувало ефективним інструментом для управління цими змінами в протиріч із власними принципами і звичаями.

Варто зазначити, що глобальний конституціоналізм – це новітня парадигмальна гносео-методологічна установка, що скерована на народо- та природозбереження з урахуванням тлумачення сучасних норм міжнародного публічного права. Основою розвитку принципів сучасного конституціоналізму в умовах глобалізації стало застосування міжнародно-правових механізмів прийняття управлінських рішень з метою захисту здоров'я людей. Прикладом може слугувати глобальний міждисциплінарний колабораційний підхід «Одне здоров'я» («One health»)) [1], а це, своєю чергою, повністю залежить від оновлення національного законодавства.

Також, треба наголосити на тому, що саме в цьому контексті глобальний конституціоналізм надав старт трансформації міжнародного права у новітню правову систему, що відповідає цінностям XXI ст., оскільки саме легітимація міжнародного права є головною серед функцій глобального конституціоналізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку фахівців права, ідея глобального конституціоналізму стала одним зі значимих і позитивних здобутків глобалізації права. Ця концепція вже сформувала єдиний правовий простір і цей феномен вже знайшов суттєву доктринальну реакцію серед юристів-міжнародників, які визнають важливість конституціоналізації міжнародного правопорядку та становлення норм глобального конституційного права. Зазначена проблематика досліджувалась і є предметом наукового пошуку таких провідних вітчизняних вчених, як М. О. Баймуратов, О. В. Батанов, Ю. О. Волошин, В. Н. Денисов, І.В. Дробуш, В.І. Євінгов, В. М. Кампо, О. Л. Копиленко, А. Р. Крусян, П. Ф. Мартиненко, Ю. М. Оборотов, М. В. Оніщук, М. П. Орзіх, В. Ф. Погорілко, М. В. Савчин, І.Д. Сліденко, П. Б. Стецюк, В.В. Шамрай, В. М. Шаповал, С. В. Шевчук, А.О. Янчук та ін.

Тому, **метою даної статті** є дослідження теоретико-доктринальних підходів до розуміння глобального конституціоналізму як мислення про конституційні цінності в умовах екстремальної невизначеності.

Викладення основного матеріалу. Актуальність дослідження правниками проблематики глобального конституціоналізму, зокрема впливу глобалізації на розвиток конституційного права, зумовлена низкою чинників, з-поміж яких слід зазначити наступні:

А) предметом регулювання конституційного права в умовах глобалізації є праволюдський компонент та соціальні блага як глобальні цінності у всіх державах світу в залежності від їх економічного розвитку;

Б) набуває важливого значення сутність конституційного контролю за умов екстремальної невизначеності. Зокрема, вельми цікавим для наукового пізнання є приклад конституційної законотворчості Японії. 11 червня 2021 року Верхня палата Коккай (Парламенту) Японії прийняла законопроект про всенародний референдум, що дозволяє почати перегляд післявоєнної Конституції Японії 1947 року, до якої ще до цього часу не вносились поправки [2].

Для вирішення проблем в державах з перехідним режимом демократії застосовується пошук варіантів використання західних конституційних зразків у формі правової рецепції.

Посилення процесів правової глобалізації і державно-правової інтеграції також стало додатковим поштовхом наближення національного права до міжнародного права, одночасно породжуючи нові виклики всеспільності застосування принципів глобального конституціоналізму.

Отже, можна стверджувати, що перша група викликів – це відносини у сфері глобальної охорони здоров'я та пов'язані із нею питання нерівності. Наприклад, заходи епідеміологічного контролю та вакцинації з метою підвищення колективного імунітету можна розглядати як публічні блага глобального, міжнародного, регіонального, національного та локального рівнів.

Зокрема, право ЄС закріплює публічне здоров'я як публічне благо у Маастрихтській та Амстердамській угодах, та Регламенті (ЄС) No 851/2004 Європейського Парламенту та Ради від 21 квітня 2004 року про створення Європейського центру попередження та контролю захворювань (ECDC) [3].

В цьому контексті 8 квітня 2021 року вперше у своїй історії ЄСПЛ визнав правомірність загрози санкціями, а саме застосування державою примусового заходу у вигляді накладання адміністративного штрафу за відмову від вакцинації

(справа "Вавржичка та інші проти Чеської Республіки) [4; 5].

Вочевидь, що законодавство України потребує системного оновлення. Наприклад, треба оновити положення «Про захист населення від інфекційних хвороб» з метою приведення у відповідність української документації (нормативів) про проведення профілактичних щеплень із європейським стандартом (Цифровим сертифікатом про імунітет від COVID-19). Також, в Законі України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року міститься норма, яка передбачає настання відповідальності за порушення законодавства у цій сфері (ст. 41). А саме: «Особи, винні в порушенні законодавства про захист населення від інфекційних хвороб, несуть відповідальність згідно із законами України» [6]. Виникає потреба корегування обсягу санкцій зазначеної відповідальності за умов пандемії COVID-19.

За цих умов, треба вказати на те, що праксеологічною основою правового регулювання зазначеного питання мають бути наступні особливості протиепідемічних заходів як глобального публічного блага:

- жодна людина не має бути позбавлена та обмежена в наданні медичних послуг та необхідних благ (недопустиме маніпулювання щодо розподілу вакцин як блага для споживачів, регулювання зайнятості населення не має залежати від стану вакцинації) (критерій загальності. – Авт.);

- жодний не може бути примушений до отримання цих благ (має бути дотриманий принцип безпеки медичних препаратів, неприпустимість примусової вакцинації у разі протипоказань) (критерій добровільності. – Авт.);

- ніхто не має права отримувати персоніфіковану додаткову винагороду від заходів, скерованих на подолання епідемії (відмова від привілеїв публічним особам у щепленні та стаціонарному лікуванні) (критерій безоплатності. – Авт.).

Комунікативна та орієнтаційна функції міжнародного права базуються на обов'язку держави негайно розкрити інформацію про інфекцію та захворювання, що мало місце на її території, та може розповсюдитись на територію інших держав, та повідомити про це керівництво усіх держав [7].

На даний час має чітко існувати і розумітись неприпустимість цензури в медичній сфері, зокрема нерозкриття або перекручування інформації про методи та засоби лікування коронавірусної інфекції. В глобальному та міжнародному праві не має вказівок та дозволів розповсюджувати інформацію про методи лікування коронавірусної хвороби інакшими засобами ніж вакцинація, хоча це є метод попередження хвороб. Глобальна нормативна невизначеність призвела до зміщення міжнародної політики із міжнародним судочинством шляхом подання політично обумовлених судових позовів (наприклад, факт порушення правової доктрини суверенного імунітету – позов Генерального прокурора штату Міссурі проти КНР у 2020 році, по якому було відмовлено у розгляді [8], та який привів до зустрічного позову КНР до представників бізнесу у США). Одночасно із цим, підкреслимо, що за загальним правилом інформація про епідеміологічні заходи є непрямым благом та не обов'язково має бути транспарентною (прозорою) та відкритою.

Друга група відносин, що є викликом для системи міжнародних відносин, що склалася, та нормативності глобального права, пов'язана із глобальною діджиталізацією та інформаційною безпекою на державному і локальному рівнях. За умов децентралізації запровадження місцевих ініціатив вбачається загрозливим,

адже відсутній механізм накладання відповідальності на держави за порушення інформаційних прав громадян по всьому світу, отже міжнародне співробітництво вбачається як додатковий елемент, що сприятиме розвитку держав, що розвиваються.

Третя група відносин – це актуальніші екологічні питання, зокрема, проблематика зміни клімату та проблема використання водних ресурсів, органічне сільське господарство, захист прав тварин тощо. Позитивною вбачається подія 20 січня 2021 року – коли США повернулись до участі у Паризькій угоді з клімату та до членства у Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) [9].

Четверта група відносин – розвиток культурно-просвітницьких та міжетнічних відносин, що має істотний вплив на національний інститут громадянства та його елементні властивості (на даний час залишаються невизначеними та поглиблюються на міжнародному рівні австрійсько-італійські, україно-угорські та російсько-українські конфлікти щодо захисту мовних прав громадян, просування ідей подвійного громадянства тощо) [10].

П'ята група відносин – відносини, що впливають з договірних зобов'язань суб'єктів глобального муніципального права (відносини міст-побратимів, споріднених міст, відносини, що виникають в межах міжнародного міжмуніципального співробітництва з питань прав власності на об'єкти культурної спадщини та витвори мистецтва, допомога у сфері подолання коронавірусної інфекції тощо). Зокрема, глобальна пандемія виявила, що саме квазі-держави (державоподібні суб'єкти [11, с. 176-183]), Ватикан, Сан-Марино, Монако, Андорра, Мальтійський орден) виявились найбільш стійкими до глобальної кризи. Ці держави є найкращими європейськими демократіями та їх форма правління з суверенною юрисдикцією надала змогу більш оптимальніше та ефективніше захистити своє населення та економіку [12].

Отже, поділ світу на «успішних» держав, які забезпечують вакцинацію населення, і на держав, що періодично запроваджують «локдаун», не використовуючи вакцинацію зовсім, або організуючи її спорадично та не в належних масштабах, – виявили парадигмальні протиріччя та негативні тенденції розвитку міжнародних правових відносин. Водночас, варто підкреслити, що з метою недопущення «вакцинного націоналізму» міжнародна спільнота та держава Україна мають співпрацювати у напрямку вироблення нових та вдосконалення існуючих міжнародних норм і стандартів муніципального управління, що передбачає реструктуризацію компетенції публічної влади та розмежування її повноважень з формуванням власного компетентного масиву повноважень органів місцевого самоврядування, – з метою подолання загроз здоров'ю жителів-членів територіальних громад в умовах екстремальної невизначеності, а по суті, екстраординарних умов функціонування державності.

В останній час, а саме з 24 лютого 2022 року виникла шоста група відносин, що напряму пов'язані зі збройною агресивною війною Росії проти України. З одного боку, війна загострює проблематику боротьби з пандемією COVID-19, причому, не тільки на територіях воюючих держав, а й у межах всього світу, бо супроводжується порушеннями в сфері обміну інформацією та логістичних зав'язків у питаннях забезпечення протиепідемічними засобами, включаючи й вакцини. З іншого, вона не сприяє зниженню захворюваності, яка знаходиться на стабільно постійному та досить високому рівні. І саме в цих умовах всім державам

треба ефективно виконувати відповідні заходи, що скеровані на боротьбу з пандемією.

Беручи до уваги, що в Україні розвиток науки конституційного права відзначається феноменологією процесів європеїзації та глобалізації, нагальною вбачається потреба формування нових нормативних системних комплексів в рамках міжнародних міждержавних спільнот в контексті дотримання вимог класичної теорії конституційного права, – з метою недопущення наслідків внутрішніх конституційних конфліктів та зовнішніх посягань на норми Конституції і конституційного ладу. Наприклад, геополітичні інтеграційні питання на рівні розвитку України в площині нормативних систем – Європейського Союзу, НАТО та Євразійського співробітництва, виявили принципову необхідність дотримання положень Конституції України та механізмів дії інституту всеукраїнського референдуму [13]. Варто підкреслити, що саме це означає активне просування вітчизняного конституціоналізму у напрямку сприйняття принципів та стандартів європейського та глобального правового порядку.

Україна продовжує входження в систему координат європейського конституціоналізму в межах своєї правової системи. Отже, потребує врахування той факт, що на формування конституціоналізму в Україні здійснюється вплив глобальних зарубіжних (американських та європейських) конституційних цінностей. Саме тому, необхідно погодитись із доктринальною позицією відомого вітчизняного конституціоналіста М. О. Баймуратова у тому, що особливого значення в таких умовах набувають не тільки дослідження практико-прикладних, а й фундаментальних проблем сучасного конституціоналізму [14, с. 4].

Також методологічно вірним вбачається думка вітчизняного фахівця В. Речицького, який фактично формує парадигмальний механізм дії конституції. Так, він вважає, що «для досягнення цілей конституціоналізму самих лише основних законів недостатньо. Конституцію має доповнювати механізм її реалізації. Здійснення конституційних прав і свобод не повинно переобтяжуватись обмеженнями, достатніми мають бути гарантії справедливості і незалежності суду. Важливими є також конституційний захист власності і свободи договору, підтримка творчої ініціативи. Проте, у першу чергу, будь-яка органічна конституція має працювати як незамінний обмежувач державної (у тому числі демократичної) влади» [15].

Отже, з наведеного вище, можна зробити висновок, що сприйняття нормативності глобального конституціоналізму, коли держава зв'язана конституційними цінностями, є особливим напрямом наукових досліджень в теорії юриспруденції, а також продуктивним напрямом для розвитку практичної діяльності дотримання та реалізації таких цінностей під впливом глобалізаційних процесів.

З урахуванням положень Указу Президента України № 231/2021 «Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки» від 11 червня 2021 року [16], треба вказати на наступні проблемні питання розвитку сучасного конституціоналізму в нашій державі.

По-перше, однією з найбільш вагомих особливостей сучасного конституціоналізму України є автономізація регламентації конституційного судочинства. В умовах невизначеності Україна продовжує проведення судової

реформи, проте актуальним залишається питання покращення процедури добору суддів до Конституційного суду України (далі – КСУ).

Останнім часом КСУ все частіше підпадає під звинувачення в порушеннях процесуального порядку діяльності. Є очевидним, що порушення принципів судового процесу КСУ складає загрозу реалізації конституційної реформи в державі. Відповідно до ч. 2 статті 150 Конституції України, рішення та висновки Конституційного Суду України є остаточними і обов'язковими до виконання. Обов'язок виконання рішення Конституційного Суду України є вимогою Конституції України, яка має найвищу юридичну силу щодо всіх інших нормативно-правових актів (п.п. 3 і 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 2000 року № 15-рп/2000 у справі про порядок виконання рішень Конституційного Суду України) [17].

Рішення, прийняті суддями КСУ у 2020 році, призвели до того, що міжнародна спільнота вимагає залучення міжнародних експертів до процесу добору суддів КСУ, що ще раз показує неточність та низьку ефективність змісту норми, що міститься у п.п. 3, 4 ст. 148 Розділу XII Конституції України.

На нашу думку, саме недосконалість конституційного законодавства сприяє порушенню прав людини рішеннями судів і суддів, створюючи враження відокремлення понять «суддя» і «суд» від інституту «судової влади». Блокування роботи Конституційного суду України самими суддями цього суду підриває довіру до нього, як гаранта законності та органу конституційного контролю, а також знижує рівень довіри іноземних партнерів.

Зокрема, в цьому контексті потребують узгодження наступні положення Конституції України: ст. 124 визначає, що «Правосуддя в Україні здійснюють виключно суди», а ст. 127 визначає, що «Правосуддя здійснюють судді», ст. 130 визначає, що «Держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів». Кадрова криза в Конституційному суді України також підриває довіру до незалежності інших гілок влади [18].

Одночасно із цим нагальною потребою виступає необхідність вдосконалення виборчого законодавства, причому не тільки в контексті запровадження демократичних процедур формування виборних органів влади, але і необхідності передбачити наявність мережі дорадчих структур громадянського суспільства, участь яких – в процесі ухвалення ними владних рішень, є необхідною умовою їх легітимності, в тому числі і щодо обсягу громадського контролю за доббором суддів у КСУ та на посади у Вищій Раді Правосуддя (ВРП) та Вищій кваліфікаційній комісії суддів (ВККС).

По-друге, реальними є складнощі конституційно-правового регулювання проведення адміністративно-територіальної реформи та ризики для формування можливої політики конституційної модернізації України щодо окупованих Російською Федерацією територій, насамперед Автономної Республіки Крим та Сходу України в умовах діджиталізації. Становленню українського конституціоналізму в умовах глобальної діджиталізації має сприяти закріплення нових вимог до правозастосування і правореалізації конституційних та законодавчих настанов у цифровому форматі.

Оскільки роль і значення діджиталізації вже вийшли за межі сталої правової термінології, що використовується в конституційному законодавстві, питання взаємодії влади та громадськості в цифровій інформаційній площині потребують

невідкладного нормативного закріплення в Конституції України. Об'єктивізація такої необхідності та її актуалізація не викликає сумнівів, бо вже сьогодні міжнародна наукова спільнота досліджує організаційні, нормативні та праксеологічні питання цифрового (діджитального) конституціоналізму [19].

Наприклад, з цього приводу варто зазначити, що положення Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», згідно якого Автономна Республіка Крим та місто Севастополь, а також частини територій Луганської та Донецької областей є тимчасово окупованими територіями внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, потребують вдосконалення щодо захисту прав громадян України у цифровій сфері із нормативним закріпленням в Конституції України.

Вбачається, що ризики подальшої конституційної модернізації з цього питання пов'язані із вживаною термінологією, адже на глобальному рівні різні держави й досі використовують у своїй політичній риторичі та в офіційних документах інші терміни ніж *тимчасова окупація* – наприклад, США визначає це як «спробу анексії», інституції ЄС – «незаконну анексію», деякі держави використовують термін громадянська війна або просто криза. Проведення голосування в Криму щодо внесення змін до Конституції РФ у 2020 році ще більше загострило це питання та створює подальші ризики для «квазілегалізації» і «квазілегітимації» тимчасової анексії частини території України, порушення прав кримських татар, та загроза повтору аналогічної ситуації на Сході України, особливо враховуючи факт незаконної паспортизації окупантом населення захоплених територій.

Внесення змін до Конституції України щодо адміністративно-територіального устрою можна назвати «танталовою працею», – настільки складно виявилось досягнення поставленої телеологічної домінанти.

В цьому контексті виявляються проблеми із зворотнім зв'язком між законодавчою та судовою владою. В Україні ще досі виникає проблема координації парламентського, судового та громадського контролю, що дають змогу забезпечити баланс повноважень та непорушності принципу *ultra vires* (вимагає законних повноважень, але робиться без цього) у ході участі громадян у роботі національних органів влади, електронного урядування, моніторингу ефективності участі та вироблення владних рішень в органах влади супранациональних об'єднань (ООН, МВФ, СОТ).

По-третє, в процесі глобалізації запобіжниками втрати національного суверенітету та міжнародної правосуб'єктності України мають стати вдосконалення та імплементація норм законодавства щодо процесуального порядку розгляду Конституційним судом України справ про національну безпеку та про державну таємницю.

Зокрема, інтеграційні процеси в рамках Союзної держави Білорусі та Росії актуалізували необхідність підвищення ефективності державної політики у сферах захисту державного кордону України та сприяння взаємодії органів сектору безпеки і оборони із іншими органами публічної влади [20]. Сьогодні між Україною і незалежною Республікою Білорусь, внаслідок протиправних міжнародних дій правлячим режимом останньої, виник підвищений рівень складності міждержавної співпраці. Ці питання «віддзеркалюються» на двосторонньому міждержавному рівні закриттям проектів в енергетичній, машинобудівній, авіабудівній галузях.

З метою протидії зазначеним викликам та зазіханню на демократичний конституційний лад, Указом Президента України №393/2020 від 14 вересня 2020 року [21] було затверджено Стратегію національної безпеки України, в якій визначені Основні напрями зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки. Особливо важливим є те, що Стратегія передбачає створення ефективної системи безпеки та стійкості критичної інфраструктури, заснованої на чіткому розподілі відповідальності її суб'єктів та державно-приватному партнерстві.

Отже, в цьому контексті вбачається, що положення статті 19 Розділу 1 «Загальні засади» Конституції України, які містять парадигму діяльності органів держави та їх посадових осіб, – складають конституційно-правову основу для розробки сучасних законодавчих положень у сфері створення ефективної системи безпеки та стійкості критичної інфраструктури, що буде сприяти створенню ефективного та прозорого механізму взаємодії між органами публічної влади та потребує внесення відповідних змін в контексті реалізації зазначених вище обидвох Стратегій.

Висновки. Резюмуючи викладене вище, необхідно наголосити на особливій важливості того, щоб доктринальне підґрунтя конституціоналізму передбачало нормативність, легітимність, прозорість та системність правового регулювання суспільних відносин. Зокрема, в Україні у другому читанні має бути прийнятий законопроект «Про конституційну процедуру», якому перед його остаточним прийняттям може бути змінена назва за пропозицією Комітету Верховної Ради з питань правової політики на «Закон України про процедуру розгляду справ і виконання рішень Конституційного Суду України» [22].

Список використаних джерел:

1. John S Mackenzie, Martyn Jeggo. The One Health Approach – Why Is It So Important?. *Trop Med Infect Dis.* 2019 Jun; 4(2): 88. Published online 2019 May 31. doi: 10.3390/tropicalmed4020088
2. Japan enacts revised referendum law in constitutional amendment push. URL: <https://mainichi.jp/english/articles/20210611/p2g/00m/0na/041000c>
3. Regulation (EC) No 851/2004 of the European Parliament and of the Council of 21 april 2004 establishing a European Centre for disease prevention and control. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32004R0851>
4. Справа "Вавржичка та інші проти Чеської Республіки" (ECHR, 2021) (Заява No 47621/13) Pavel VAVŘIČKA and others v. the Czech Republic (applications no. 47621/13 and five other applications) URL: www.echr.coe.int
5. Grégor Puppink. Written observations submitted to the European Court of Human Rights in the case Pavel VAVŘIČKA and others v. the Czech Republic (Application No 47621/13). URL: <http://media.aclj.org/pdf/ECLJ-Pavel-VAV%C5%98I%C4%85KA-and-others-v.-Czech-Republic,-47621.13,-written-observations,-March-2016.pdf>
6. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 6 квітня 2000 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1645-14#Text>
7. Див. Додатково: Заходи щодо стримування COVID-19 та правозахисні зобов'язання влад: попередні висновки (Amnesty International): URL:

<https://eurasia.amnesty.org/2020/03/23/zayavlenie-mery-po-sderzhivaniyu-covid-19-i-pravozashhitnye-obyazatelstva-vlastej-predvaritelnye-zaklyucheniya/>

8. Missouri's COVID-19 lawsuit against China stalled in court. URL: <https://www.ksdk.com/article/news/local/missouris-covid19-lawsuit-against-china-stalled-court/63-4710fdb7-eb47-4862-b4fc-8ec34a8f4562>

9. США повернулися до Паризької кліматичної угоди. URL: <https://www.dw.com/uk/ssha-povernulysia-do-paryzkoj-klimatychnoi-uhody/a-56629321>;

10. Що криється за мовним конфліктом між Україною та Угорщиною? URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-45998666>; <https://www.bbc.com/ukrainian/features-41467131>

11. Баймуратов М.О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ-Одеса: Фенікс, 2018. 762 с.

12. Розподіл світового багатства по країнах світу. URL: <https://worldwealthreport.com/otchety/>.

13. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26 січня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-IX#Text>

14. Курс конституційного права України. Т1. Общая часть: Основы теории конституционного права: учебник / под ред. М. А. Баймуратова и А. В. Батанова. Х.: Одиссей, 2008. 672 с.

15. Речицький В. Призначення сучасних конституцій. 2013. URL: <http://khp.org/1364299892>

16. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки: Указ Президента України № 231/2021 від 11 червня 2021 року. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-zatverdiv-tririchnu-strategiyu-rozvitku-68997>

17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради України "Про чинність Закону України "Про Рахункову палату", офіційного тлумачення положень частини другої статті 150 Конституції України, а також частини другої статті 70 Закону України "Про Конституційний Суд України" стосовно порядку виконання рішень Конституційного Суду України (справа про порядок виконання рішень Конституційного Суду України) Справа N 1-31/2000 від 14 грудня 2000 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-00#Text>

18. Конституція України: прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>

19. Celeste E. Digital constitutionalism: a new systematic theorization. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13600869.2019.1562604>

20. Найчук А. Фінальні стадії розробки проекту «Союзна Держава»: чи вдасться Білорусі зберегти власну суверенність? URL: <http://civildiplomat.com/ru/publications/finalni-stadii-rozrobki-proektu-soyuzna-derzhava-chi-vdastsya-bilorusi-zberegiti-vlasnu-suverennist>.

21. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України №393/2020 від 14 вересня 2020 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

22. Про конституційну процедуру: проєкт Закону 4533 від 21 грудня 2020 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70729

References:

1. Dzhon S. Makkenzi, Martin Dzheggo. Podkhod «Yedinoye zdorov'ye» – pochemu eto tak vazhno?. Trop Med Infect Dis. 2019 iyun'; 4(2): 88. Opublikovano v seti 31 maya 2019 g. doi: 10.3390/tropicalmed4020088

2. Yaponiya vvodit peresmotrennyy zakon o referendumе v podderzhku konstitutsionnykh popravok. URL: <https://mainichi.jp/english/articles/20210611/p2g/00m/0na/041000c>

3. Reglament (YES) № 851/2004 Yevropeyskogo parlamenta i Soveta ot 21 aprelya 2004 g. o sozdaniі Yevropeyskogo tsentra profilaktiki i kontrolya zabolevaniy. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32004R0851>

4. Sprava «Vavrzhichka i drugiye proti Cheshskoy Respubliki» (YESPCH, 2021 g.) (Zayava № 47621/13) Pavel VAVRZHICHKA i drugiye protiv Cheshskoy Respubliki (zayavleniya № 47621/13 i pyat' drugikh zayavleniy) URL: www.echr.coe.int.

5. Gregor Puppink. Pis'mennyye zamechaniya, predstavlenyye v Yevropeyskiy sud po pravam cheloveka po delu Pavel VAVRZHICHKA i drugiye protiv Cheshskoy Respubliki (obrashcheniye № 47621/13). URL: [http://media.aclj.org/pdf/ECLJ-Pavel-VAV%
C5%98I%C4%8](http://media.aclj.org/pdf/ECLJ-Pavel-VAV%C5%98I%C4%8) CKA-and-others-v.-Czech-Republic,-47621.13,-writing-observations,-March -2016. pdf

6. Pro zakhist naseleynya ot infektsionnykh zabolevaniy: Zakon Ukrainy ot 6 kvitnya 2000 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1645-14#Text>

7. Div. Dodatkovo: Zakhodi shchodo strimuvannya COVID-19 i pravozashchitnaya zobov'yazannya vlad: poperedni visnovki (Amnesty International): URL: <https://eurasia.amnesty.org/2020/03/23/zayavlenie-mery-po-sderzhivaniyu-covid-19-i-pravozashchitnyye-obyazatel'stva-vlastey-predvaritel'nyye-zaklyucheniya/>

8. Missouri's COVID-19 lawsuit against China stalled in court. URL: <https://www.ksdk.com/article/news/local/missouris-covid19-lawsuit-against-china-stalled-court/63-4710fdb7-eb47-4862-b4fc-8ec34a8f4562>

9. SSHA povernulysya do Paryz'koyi klimatichnoyi uhody. URL: [https://www.dw.com/uk/ssh-povernulysya-do-paryzkoi-klimatichnoyi-uhody/a-56629321;](https://www.dw.com/uk/ssh-povernulysya-do-paryzkoi-klimatichnoyi-uhody/a-56629321)

10. Shcho kryyet'sya za movnym konfliktom mizh Ukrayinoyu ta Uhorshchynoyu? URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-45998666>; <https://www.bbc.com/ukrainian/features-4146713111>. Baymuratov M.O. Mizhnarodne publіchne pravo: pidruchnik. Kiyev-Odessa: Feniks, 2018. 762 s.

12. Rozpodil svita bagatstva po kraїnam svitu. URL-adres: <https://worldwealthreport.kom/otchety/>

13. Pro vseukrainskiy referendum: Zakon Ukrainy ot 26 sentyabrya 2021 goda. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-IX#Text>

14. Kurs konstitutsiynogo prava Ukrainy. T1. Obshchaya chast': Osnovy teorii konstitutsionnogo prava: uchebnik / pod red. M. A. Baymuratova i A. V. Batanova. KH.: Odissey, 2008. 672 s.

15. Rechitskiy V. Priznachennya suchasnikh konstitutsiy. 2013. URL: <http://khp.org/1364299892>.

16. O Strategii rozvitku sistemi pravosudiya i konstitutsionnogo sudochinstva na 2021 – 2023 gody: Ukaz Prezidenta Ukrainy № 231/2021 ot 11 iyunya 2021 goda. URL:

<https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-zatverdiv-tririchnu-strategiyu-rozvitku-68997>

17. Ríshennya Konstitutsiynogo Sudu Ukraíni u spraví za konstitutsiynim podannyam Prezidenta Ukraíni shchodo vídpovídností Konstitutsií Ukraíni (konstitutsiyností) Postanovi Verkhovnoí Radi Ukraíni "Pro chinníst' Zakonu Ukraíni "Pro Rakhunkovu palatu", ofítsiynogo tлумachennya polozhen' chastini drugoí stattí 150 Konstitutsií Ukraíni, a takozh chastini drugoí stattí 70 Zakona Ukraíni "Pro Konstitutsiyniy Sud Ukraíni" stosovno poryadku vkon'yunknya ríshen' Konstitutsiynogo Suda Ukraíni (sprava o víkonannya ríshen' Konstitutsiynogo Sudu Ukraíni) Sprava N 1-31/2000 víd 14 grudnya 2000 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-00#Tekst>

18. Konstitutsiya Ukrainy: prinyata na V sessii Verkhovnoy Rady Ukrainy 28 iyunya 1996 goda. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>

19. Selestá E. Tsifrovoy konstitutsionalizm: novaya sistemáticheskaya teoretizatsiya. URL-adres: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13600869.2019.1562604>.

20. Naychuk A. Final'nyye stadii razvitiya proyekta «Soyuzna Derzhava»: kak vdat'sya Belorussii sberech' vlasnu suverennost'? URL: <http://civildiplomat.com/publications/finalni-stadii-rozrobki-proektu-soyuzna-derzhava-chi-vdastsya-bilorusi-zberegiti-vlasnu-suverennist>

21. Pro Strategiyu natsional'noy bezopasnosti Ukrainy: Ukaz Prezidenta Ukrainy №393/2020 ot 14 fevralya 2020 goda. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

22. Pro konstitutsiyu vidno: proyekt Zakona 4533 ot 21 grudnya 2020 goda. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70729